

neyleri de yürütülecektir. ATM ağlarda bir sonraki adım Ankara'da bir tıp ağı (Ankara Tıp Ağı ATA) kurarak, uzaktan teşhis, uzaktan konsültasyon, uzaktan ameliyat, uzaktan tıp eğitimi gibi uygulamaları gerçekleştirmek olacaktır. ULAKBİM'in amacı bu tip yeni teknolojilere dayanan ağların işletimini yapmaktan çok bu teknolojilerin Türkiye'ye girişine öncülük etmek ve uygulamaların kendi kullanıcılarına ulaşmasında aracı olmaktır. "Bilgi otolyolu"ndaki gelişmeleri izleyebilmenin tek çıkar yolu bu gibi görünüyor.

ULAKBİM'in kökten farklı bir yönü de Ulusal Bilgi Merkezi UBİM olacaktır. Ağ üzerinde dolaşan içeriğin de en az ağ teknolojisi kadar önemli olduğu açıktır. İnternet trafiği "anarşik" bir yapıya sahip olmakla birlikte "sinyal-gürültü oranı"nı yükseltmek için gerekli önlemleri almak da olasıdır. ULAK-NET için bu işlem UBİM tarafından yürütülecektir. ULAKBİM, 13 yıldır aboneliği süren 7000 dergiye sahip (eski) YÖK Dokümantasyon Merkezi koleksiyonu ve Türkiye'nin en geniş CD-ROM veri tabanı kütüphanesi ile, ULAK-NET üzerindeki en büyük bilgi sunucusu olacaktır. Şu anda yürütülmekte olan "geleneksel" bilgi ve belge sağlama hizmetlerinin uzun vadede tümüyle elektronik ortama taşınması planlanıyor. UBİM ayrıca elektronik doküman paylaşımı ile ilgili standartların belirlenmesi ve bu yolla uydu elektronik kütüphaneler oluşması yolunda da önemli rol oynayacaktır. Bu amaçla özel kuruluşların ve kamu kuruluşlarının araştırma-geliştirme ve dokümantasyon-enformasyon birimlerinin de ULAK-NET kullanıcısı olmaları ve ağ üzerinde bilgi ve belge sağlama hizmetleri vermeleri planlanmaktadır.

Erkan Tekman

Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi

İnternet Türkiye'ye Ne Kazandırır?

Bu yazıda İnternet'in Türkiye'ye neler kazandıracığı çeşitli başlıklar altında incelenmektedir.

1. Bilim Yaşamında

Ülkemizde bibliyografik denetim sağlanamamasından kaynaklanan sorundan kuşkusuz en çok bilimle uğraşan kişi, kurum ve kuruluşlar etkilenmek-

tedir. Yurt dışında yapılan araştırmalara erişimde gösterilen başarı, yurt içinde yapılan çalışmalara erişimde gösterilememektedir. Karşımıza çıkmakta olan birkaç katalog ya da bibliyografya ise nicelik ve hazırlama yöntemi konusundaki eksiklikler nedeniyle yeterli olamamaktadır. Araştırmaların tekrarı aşamasında emek ve zaman harcanması, kaynakları zaten az olan ülkemizin bütçesinden çıkmaktadır. Bundan bağımsız bir başka sorun ise coğrafi uzaklıktır. Haber ve bilgi elde etmeyi tesadüflere ve/veya kütüphane uzmanlarının bilgilerine endeksleme sorunu, taşrada bulunan üniversitelerde coğrafi uzaklık sorunuyla daha da artmaktadır. İnternet'in yaygınlık kazanmasıyla elektronik ortamdaki (tam metin ve/veya bibliyografik) bilgilerin aranması daha kolay olacaktır. Gerekli belgelerin elektronik kopya ya da fotokopileri istekleri yine çevrimiçi olarak karşılanacaktır. Ayrıca, aynı konuda çalışma yapan bilim adamlarımızın bir araya gelip fikir üretmelerinin ve ortak çalışma yapmalarının kazandıracığı verimlilik gözardı edilemeyecek kadar büyüktür.

2. Kütüphane/Bilgi Merkezlerinde

Bugün sayıları ve önemleri gün geçtikçe artan bu merkezler aynı kuruma bağlı olsalar bile birbirinden bağımsız çalışmaktadırlar. (Kültür Bakanlığı'na bağlı 1200'ün üzerindeki kütüphanede teknik hizmetler ayrı ayrı yapılmaktadır. Bu işlemin maliyeti ise düşünülenin çok üzerindedir. Bu bile İnternet'in desteklenmesi konusunda yeterli nedendir.) Birbirine yakın merkezlerde tekrarlanan koleksiyon sorunu ise Ankara Üniversitesi örneğinde rahatlıkla görülebilir. Aynı tür derme ayrı ayrı kütüphanelerde tekrarlanmaktadır. TÜBİTAK, YÖK ve Bilkent Üniversiteleri başta olmak üzere üniversitelerin abone olunan dergi başlıklarına bakıldığında materyal, hatta koleksiyon tekrarı görülecektir. Çok pahalı olan materyal tekrarı işleminde en önemli neden bilgi/belge isteklerinin posta ve nedenlerle çok yavaş olusudur. Oysa isteklerin çevrimiçi yapılabilmesi durumunda, bu süre yalnız posta erişimi olarak düşünülse bile, yarıya inecektir. Dergilerin, içindekiler sayfasının elektronik ortamda çevrimiçi erişilebilir şekilde oluşturulması güncel bilgi ya da CD-ROM'dan erişilemeyen bilgileri arayan araştırmacıların işlerini kolaylaştıracaktır. Üstelik elektronik ortamdaki bilgilerin dizinlenmesi daha kolay, bibliyografik bilginin tamamı üzerinde istenilen konularla ilgili tarama yapmak manuel yöntemle kıyaslanamayacak kadar kısa olacaktır. Haberleşme/tartışma işlevini yürüten KUTUP-L ile ülkemizin herhangi bir yerindeki kütüphanenin ve/veya kullanıcısının bulunduğu coğrafik bölgenin bilgi edinme açısından farkı kalmayacaktır. İnternet kaynakları üzerinde yapılacak araştırmalarla güncel bilgilere erişme şansı ortaya çıkacaktır.

3. Eğitimde

İnternet'in eğitime katkılarını örgün ve yaygın eğitim olarak iki bölümde inceleyebiliriz. Mevcut eğitim sistemi incelendiğinde karşımıza çıkan durum; öğrenci, ebeveyn ve öğreticinin ÖSYS'ye yönelik bir eğitim sistemini benimsediği şeklindedir. Bu ise, orta öğretim kurumlarının amaçlarının dışına çıkması sonucunu doğurduğu gibi, aynı zamanda, nitelikli ara eleman yetiştirme konusunda bir takım eksiklikleride beraberinde getirmektedir. Bir başka yönü ise amaç haline gelen ÖYS'yi kazanma psikozu, yöreler arasında var olan sosyo-ekonomik eşitsizlik, siyasal hoşnutsuzluğu artırdığı gibi, eğitimi ama hoşnut olmayan grubun ortaya çıkmasına da neden olmaktadır. ÖSYM istatistiklerine bakıldığında daha iyi anlaşılacaktır ki bazı yörelerimizin öğrencileri daha az başarılıdır. Bunun temel nedeni; öğrencinin öğretimini almadığı konularda girdiği sınavdır. Sosyolojik olgu dikey hareketlilik ise, batı-şehir yönü lehinde olmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarını daha iyi okutma amaçlı göçü macera dolu bilinmez geleceğe doğru yolculuğa neden olmaktadır. Oysa interaktif dersaneler ya da interaktif öğretim metodlarının çevrimiçi olması sonucu fiziki mekân gerekliliği ortadan kalkacaktır. Ayrıca ÖSYS'de bugün varolmayan eşitliğe doğru yöneliş başlayacaktır. Köyden kente göçte ebeveynlerin haklı olarak düşündüğü "çocuklarının geleceği" endişeleri ortadan kalkma eğilimine girecektir. Öğrenim bittiğinde ortadan kalkan bilgilenme süreci yeniden başlayacak, bu ise ülkenin kalkınma hamlesinde gerekli olan nitelikli işgücü sorununu çözecektir. Varolan ve kurulacak tartışma/haberleşme listeleri ile sürekli eğitim alanındaki coğrafik engeller de ortadan kalkacaktır.

4. Ticarete

Türkiye'nin en büyük ekonomik sorunlarından birisi ihracat/ithalat oranının aleyhimize oluşudur. Bugün uygulanan ihracatı teşvik uygulamaları küçük ve orta ölçekli işletmelerin çok fazla işine yaramamaktadır. Çünkü bu işletmeler ihracatı nasıl yapacaklarını bilmemelerinin yanı sıra, ürettikleri malın isteklisini yurt dışında bulma konusunda da ne yapacaklarını bilmez durumdadırlar. İnternet'in yurt içinde yaygınlaşması yurt içi ve yurt dışı ticareti artıracığı gibi yeni işgücü istihdamı yaratacaktır. Karşılıklı ortaklıkların yolu da çevrimiçi iletişimden geçmektedir. Ülkemiz tarihi zenginlik ve doğasıyla bir turizm cennetini ucuza sunmasına rağmen yeterince turizm gelirine sahip değildir. Nedeni ise yurt dışında yapılan olumsuz kampanyalar ve yeterince tanıtılmamasıdır. 50-60 milyon kullanıcısının bulunduğu varsayılan İnternet bu işin yapılabilirliği konusunda bilgi verecektir. Eği-

timli/eğitimsiz, işsiz insanlar iş bulma konusunda eşit fırsatlara sahip olacaktırlar. İş bulma amacıyla köyden kente göç, iş bularak göçe dönüşecektir.

5. Yörelere Arası Katılımda Eşitlik

Varolan sosyo-ekonomik şartlar bize göstermektedir ki, her türden katılımda yörelere arasında bir dengesizlik bulunmaktadır. Bunda en büyük etken coğrafik uzaklıktır. Ayrıca yörelere arasında farklılık gösteren değer yargıları düşüncelerin rahat ifade edilememesi sonucunu doğurmaktadır. Özellikle az nüfuslu bölgelerde "körün fil tanımı"na uygun "devlet" tanımları yapıldığına sıkça rastlamaktayız. Son derece haklı bu tanımın asıl nedeni bireylerin karşısına çıkan devlet organı temsilcisinin tavrıdır. Devlet adına yapılan bu tavır aslında, devleti arkasına alarak, kişisellikten öte yanı bulunmayan ego tatmininden başka bir şey değildir çoğu zaman. Atanmış olmanın verdiği rahatlıkla yapılan bu keyfi davranışlar asıl varlık nedenlerini unutturabilmektedir. Oysa İnternet'in yaygınlık kazanması değer yargılarını hızla değiştireceği gibi, hoşgörü ve keyfi uygulamaların azalması ve uzun vadede yok olması sonucunu doğuracaktır. Legal ya da illegal siyasi yelpazede yer alan görüş temsilcileri yoğun olarak haklı oldukları görüşünde buldukları için çoğu zaman diğerlerini yok saymakta ya da yok olması için çaba göstermektedir. Çevrimiçi iletişimde görülmektedir ki, kişiler birbirinin düşüncelerine karşı çıksalar bile, sonuçta haklı oldukları konuları kabul edebilmektedirler. Parmak demokrasisi olmasa bile haklılığın destek görür niteliği, karşındakini anlamaya ya da ne düşündüğünü öğrenmeye itmektedir.

6. Psiko-Sosyal Yönü

İşgücünün, özellikle nitelikli işgücünün belli yörelereimize hâlâ gitmemesinde ya da gittikten sonra hemen dönmeye çalışmasında etkili olan bazı unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurları yöreye "gitmeden önce" ve "gittikten sonra" olarak iki bölümde incelemek gerekir. Gitmeden önceki korku, yöreye, insanlara, işyeri şartlarında belirsizliğe ve yalnız kalmaya bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu korku, düşüncelerini paylaşacak insan bulamama endişesi ve gerçeğinden başka bir duygu değildir. Tüm olumsuzluklara rağmen gidebilen insanların varolan bu duyguları pekişmekte, kanayan bir yara olarak daima gündemde kalmaktadır. Bu yüzden bu tür yerlerde otobüs firmalarının iyi iş yapmaktadırlar. İnternet'in yaygınlığı ile gidilecek yerlerde önceden dostluklar edinilmesi ve korkuların giderilmesi mümkündür. Ayrıca Türkiye'yi tanıtan eserlere ya da il yıllıklarına bakıldığında çoğunlukla

bunların 1973 baskısı (Cumhuriyetin 50. yılı nedeniyle) olduğu görülür. Bu bilgiler, kabul edileceği üzere, çok eskidir. Kişinin sorunlarına çözüm bulma niteliğinden yoksundur. İnternet'in yaygınlığı en küçük yerleşim birimlerinde dahi, devletten beklenmeksizin Web sayfalarının oluşmasını sağlayacaktır.

Yöreye gittikten sonraki korku olarak ise, varolan korkuların gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkan paylaşamamaktan kaynaklanan hoşgörünün azalması ya da kaçma dürtüsü olarak ifade edilebilir. Uyumsuzluk ya da sinmişlik sonucunu doğuran bu korkular her iki durumda da bireyi kaçmaya yöneltmektedir. Bir başka unsur olarak ise istediğinde kültürel bir etkinliğe ulaşamamak şeklinde olmaktadır. İnternet'te gezmek bunu da ortadan kaldıracaktır. Bir sorun varsa, bu sorunun çözümünü en iyi onu yaşayanlar bilir; bunu bilmenin en emin ve ucuz yolu ise İnternet'te gizlidir. Yalnızca sosyal sorunları değil, her tür sorunu çözmede ve "think-tank" oluşturmada İnternet'ten yararlanılabilir.

Yaşar Çelik
A.Ü. DTCF Kütüphanesi

Bir Sempozyumun Ardından

Türkiye Ulusal Kütüphanesi'nin kuruluşunun 50. yılı nedeniyle, 19-21 Haziran 1996 tarihleri arasında, Ulusal Kütüphane Başkanlığınca düzenlenen sempozyuma büyük bir heyecan ve sevinçle katıldım. Çünkü meslek hayatım da Ulusal Kütüphanemizin kuruluş çalışmalarından birkaç ay önce başlamıştı. Adnan Ötüken, zihninde yıllardır oluşturduğu tasarısını gerçekleştirme yolundaki ilk girişimini, M.E.B. Yayınlar Müdürlüğü Kütüphanesinde görev almamı sağlayarak başlatmıştı. Ötüken birkaç ay sonra, resmen olmasa da, "Milli Kütüphane Hazırlık Bürosu"nu kurmakla bu yolda ilk somut adımı atmıştır (15 Nisan 1946). İşte o günlerden başlayarak, mesleki çalışmalarım hiç ara vermeden, meslektaşlarımın sevgi ve ilgi çemberi içinde bu kutlamalara katılmak benim için büyük bir mutluluk olmuştur. Sempozyumla ilgili düşüncelerimize geçmeden önce Ulusal Kütüphanemizin adı üzerinde duralım: Bilindiği gibi, hemen hemen her ülkenin bir ulusal kütüphanesi vardır ve o kütüphaneler de, genelde o ülkelerin adlarıyla tanınırlar; Fransa Ulusal Kütüphanesi, İsviçre Ulusal Kütüphanesi vb. gibi. Bizde ne-